

הלכות יום טוב סימן תקי

ולא בנקה ולא בכנה. רמיה דברים אמורים, (ח) קשהאכל מרבה על הפסלת, אכל אם היתה הפסלת מרבה על האכל, בורר את האכל ומניח את הפסלת. ואם היה (ט) טרחה בכריית הפסלת מן האכל יותר מטרחה כריית האכל מן הפסלת, אף-על-פי שהאכל מרבה, בורר את האכל ומניח את הפסלת: הגה רלווים (ד) ובטנים ששפספסו וצדן בקלפיהם, (ו) לא מקרי הקלפה פסלת, צדן דארסחיה פסטי וצדן מערבין (טו): ג (יא) *האין (ה) מסננין התרדל (יב) במסננת שלו (יג) ואין (ו) ממתקין אותו בקבלת (יד) של עץ, *אכל (טו) בשל (ו) מתכות מטר: ד (טז) ואין תולין המשמרת ביום-טוב לפגן

באר היטב

מ"א: (ו) ממתקין. ועל-ידי שני שרי אם היה טרוד בעיט, ביח, מ"א, ע"ש: (ז) מתכות. דאינו שורף וליקא כבוי, ועין סוף סימן שלה. ונ"ל דמה"ט מטר למן השפוד מלבן לתוך המשקה כדי שיתחמץ אם ראוי לשותו בו

משנה ברורה

קא משמע לן דשרי, דאין אסור בורר ביום-טוב כנה מן התורה מין שהוא צריך אכל-נפש ביום-טוב וכאופה ומבשל דמי, רק בנקה ובכנה אסור חכמים משום דמתניו קמאן דעביד לצדן מטר, דנרף כרייה בכלים הללו לעשות לזמים הרבה, וקמו שפספסו לציל בסעיף א [מ"א ו"א]: (ח) קשהאכל מרבה. דאז טוב יותר לבורר הפסלת שטרחתו מעוטה. (ד) ואם הם שורין כפספסו, בורר אינה מהם ש"ינרעה, אכן אם האכל הוא דק (ה) לבורר הפסלת: (ט) טרחה וכו' יותר. כגון שהפסלת הוא דק מאד ויש טרחה בבורר: (י) לא מקרי הקלפה פסלת. וכמין אהד דמי, (ו) ובאינה ענין שמתקן האכל מתוך השומר, תקון אכל בעלמא הוא ויכול לבורר אהד מקבחו אינה ש"ינרעה. (ז) ועין באחרונים שהסקימו המכל מקום אף בכאן יבורר אינה שקל יותר לו לבורר: ג (יא) אין מסננין התרדל וכו'. דמתניו (ח) כבורר, שמשליף על-ידיה תסבין שלו, (ט) אכל בורר ממש לא הוי, שגם הפסלת ראוי לאכליה: (יב) במסננת שלו. לכאורה משמע מזה דאם מסנן על דבר אחר שלא כדרך מטר, ודומיא דסעיף ב דלא התמירו אלא בנקה ובכנה משום שכן דרף כרייתו פחל. פתב הסגן-אברהם, דאם לא היה אפשר לסנן מערב-יום-טוב, מטר לסנן אפילו במסננתו, ועין בבאור הלכה מה שהענינו בזה: (יג) ואין ממתקין אותו בקבלת. דנרף שרניליון פחל להניח פתוכו ופחלת על-ידי-כן מתמטק: (יד) של עץ. משום כבוי, ואף-על-גב דהוי לצדן אכל-נפש, (ו) הא אפשר לעשותו מאתמול (ז) ואסרוהו מדרבנן, ולפי זה אם אי אפשר לעשותו מאתמול (ח) שרי; ויש מתמירין (יב) שאפילו באופן זה אין לעשות כי אם על-ידי שני: (טו) בשל מתכות מטר. דאינו בוצר וליקא כבוי מדאורייתא, ואף-על-גב דיש בו אסור כבוי מדרבנן, התירו משום שמתת יום-טוב: (ז) אהרונים, ואם מטר על-ידי אבנים, עין במחצית-השקל. וכתב הסגן-אברהם, דמהאי טעמא מטר למן שפוד של מתכות מלבן לתוך המשקה כדי שיתחמץ אם ראוי לשותו בו-ביום, ועין בבאור הלכה דלהפוסקים שפוסקין דצריח הוא דאורייתא אין להקל בנה"ש: ד (טז) אין תולין. הנוג, שמוחם פי המשמרת על-גבי כלי בעגול ונעשה

הרבה, ובשמים ככל גוני שרי, אלא דלדעת הש"מחמירין לציל בסימן חצה יש להחמיר בפי שטרים אם אפשר לעשותו מעבוד יום, אכל בסנין תרדל אין להקל אף באי אפשר אם לא על-ידי שני, ובג"ל שם: * אכל בשל מתכות מטר. עין במשנה בחניה מה שפספסו בשם הסגן-אברהם, ולענין דעמי יש לעקן בזה טובא, דלפי מה שכתב הרב המהר"ם, דאין על-כרחו מה דאסורין משום דתרדל אינו מצרף, משמע מזה דבמים או משקה אין להקל: (יב) ואפילו לפי הסבא שהביא שם הפוגר'משה לדעת הרמב"ם דהיא דאינו מתפזר לעשות כלי לית בה משום מצרף אף דהוי פטיק רישא, זה אינו שייך רק בגחלת דהיא דאינו מכוון אין בו תקון כלי כלל, אכל במחם שהוא כלי לא שייך זה: עין בקריית-ארבעה סימן שיה בשם הלחם-משנה, וכן כתב בלבוש-שרד שם, ואם-כן הוי נמי בשפוד שהוא כלי, לדעת הפוסקים דצרוף הוא דאורייתא אין

שער חציון

(ז) ט"ז: (ה) שם: (ו) סגן-אברהם בשם ים של שלמה: (ז) עלת-שבת וסגן-אברהם וט"ז ומאמר-מרכי, וכן משמע מהג"א: (ח) גמרא. ואף למה דפסק הרמ"א לציל דאף להניח שרי משום דבורר הטר ביום-טוב, בספר אסור משום דעשו לזמים הרבה, ואפשר גם-כן דהוי לנפה ובכנה: (ט) מגן אברהם: (י) נ"ש: (יא) אלהי בזה: (יב) משום דנרף לעשות פן לזמים הרבה (מ"א), וכן משמע מפיאר הג"א לציל דריש סימן חצה דתרדל ופחל דין אחר להם [ועין שם דמתקן על-ידי שני מטר אפילו היה אפשר לעשותו מן מקצתו], ובפגט דיש ראשונים דסביר דמתקן התרדל אין זה ככלל צריך אכל-נפש גמור, דאפשר ללא זה [הר"ה ודורושי הר"ן בשם הרא"ה]:

ד גריסת דגן גמלא ודגמרא שם ח ערסא שבה קליד ו משה שם קליד וכתבתי

אפילו אינו רוצה לאכל לא לתר דבשבת חבב חצאת כמו שכתב סימן ש"ט, אפ"ה שרי ביום-טוב. עמ"א: (ז) ובטנים, וט"ז ומ"א כתבו דאין חלוק בין אלו לשאר פסלת. ע"ש: (ה) מסננים, דוקא כשהיה אפשר לעשותו מאתמול.

באור הלכה

דאזיל לשיטתו דסביכא לה דגם בשבת אם בורר לאלתר אין חבב חצאת, וכן משמע בפכודת-הקדש, ואם-כן אפילו להניח לבור-ביום שרי; אכן מה דעיר דצריך לאסור מטעם דהיה אפשר לעשות מעבוד יום, לכאורה הדין עמו בזה, דהא פן כבאר ברט"א סימן חצה סעיף א לדעת הש"מחמירין, דאפילו באכל נפש עצמו, כל שאפשר לעשותו מעבוד יום אסור כי אם על-ידי שני, ואם-כן בענינו הא דמתמירין פסלת מתוך אכל, דוקא קשלא היה יכול לבורר מעבוד יום, וכן כתב באמת התמ"משה נאלא דכתב ולא לתר מטר בכל גוני כה"ט, וזה אינו טוב, ודבשבת פסלת מתוך אכל אפילו לאלתר חבב. אכן משה"ט השלח-צרוף ותרמ"א משמע דיש להקל בענינו ככל גוני, והטעם אפשר לענין דעמי לומר, דהיון על-ידי שני חבב שם הרמ"א שפסר, וכאן דקלאו הכי לא התירו אלא על-ידי קנין ותמחוי, יש לומר דזה חשיב שרי, דכרפו הוא דוקא על-ידי נפה ובכנה, ואף דאין זה שרי גמור, דבשבת בפסלת מתוך אכל חבב אף בזה, מפל מקום לענין יום-טוב חשיב שרי, וכל-ישנן אם בורר בזה, וקצין מה שכתב הר"ן ריש פרק אין צדן גבי מלת, עין שם. אחר-כך מצאתי שכן חבב בספר ה"ה-שולם ובספר שלחן-עצ"שטים, וכן בעבודת-הקדש להרשב"א משמע גם-כן דזה חשיב שלא כדרך, וכן מוכח גם-כן במאירי שכתב בענין זה דאפילו אפשר מעבוד יום שרי, ודעתו מקב"ר בנקה מקומות כספרו דסביכא לה דנעמ הש"מחמירין הניל דאף באכל-נפש אסור מדרבנן מל שאפשר מעבוד יום, ועל-כרחו פנו שכתבו דזה חשיב שרי: (יב) הוצא מדרבנן, דהפסח להקל לבורר קטניות פסלת מתוך אכל אף שהיה אפשר מעבוד יום, יש להם על מי לסבך, ואף בבורר להניח לעתידה אחרת נאו בנה"שבת על שבת ועל-ידי ערב-מבשילין, ומכל מקום להחליט נכון בכגון זה שהיה אפשר לו מעבוד יום - לבורר האכל מתוך הפסלת, דהוא בודאי חשיב שרי, וכתבתי שכן נוהגין העולם: * אין מסננין וכו'. עין במשנה ברורה מה שכתבנו בשם הסגן-אברהם, דאם לא היה אפשר לסנן מעבוד יום מטר ביום-טוב, ומקורו מדרבי הוסיפות כרף קלו עמוד ב, וכמו שהעמיק בפעמו בסעיף ד דנורו החלוק בין דין זה לשם, דהתם מירי פשאי אפשר לעשות מערב-יום-טוב ולכך מקלינן שם אף דהוא קלאכה גמורה, וכאן שאפשרו; אכל לפי דעת המסביר לציל בסימן חצה דסובר דבאכל-נפש עצמו אין לחלק ואפילו באפשר שרי, אם-כן על-כרחו מה דאסורין לסנן התרדל הנו משום דנרף לעשותו לזמים הרבה ולכלי עלמא אסור, וכמו שכתב הר"ן גבי מתוך התרדל, והוא הדין בסנון שלו; וסנון השמרים דמטר כסעיף ד אף דמלאכה גמורה היא, משום דעושה אותה ליום-טוב (יב) לשותת ותרי בכלל מלאכת אכל-נפש המותרות; ואם-כן אין חלוק כלל בין אפשר לאי אפשר, דבסנין התרדל בכל גוני אסור משום דנרף לעשותו לזמים

הרבה, ובשמים ככל גוני שרי, אלא דלדעת הש"מחמירין לציל בסימן חצה יש להחמיר בפי שטרים אם אפשר לעשותו מעבוד יום, אכל בסנין תרדל אין להקל אף באי אפשר אם לא על-ידי שני, ובג"ל שם: * אכל בשל מתכות מטר. עין במשנה בחניה מה שפספסו בשם הסגן-אברהם, ולענין דעמי יש לעקן בזה טובא, דלפי מה שכתב הרב המהר"ם, דאין על-כרחו מה דאסורין משום דתרדל אינו מצרף, משמע מזה דבמים או משקה אין להקל: (יב) ואפילו לפי הסבא שהביא שם הפוגר'משה לדעת הרמב"ם דהיא דאינו מתפזר לעשות כלי לית בה משום מצרף אף דהוי פטיק רישא, זה אינו שייך רק בגחלת דהיא דאינו מכוון אין בו תקון כלי כלל, אכל במחם שהוא כלי לא שייך זה: עין בקריית-ארבעה סימן שיה בשם הלחם-משנה, וכן כתב בלבוש-שרד שם, ואם-כן הוי נמי בשפוד שהוא כלי, לדעת הפוסקים דצרוף הוא דאורייתא אין

הלכות יום טוב ס'מן תקי

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה אבל]

אין לטקל דבני פסיק רישא²⁶.

26) והחזו"א (או"ח סי' נ ס"ק ח) כתב, שיתכן שאף המג"א לא היקל אלא בשיפור רותח שאינו אדום מליבונו, מפני שאין הדבר פסיק רישא שיגרום לצירוף, אך כשהוא אדום מליבונו, גם לפי המג"א יש להחמיר. אכן, למעשה כתב שאין להקל גם כשאינו אדום, מפני שמוכח מהרמב"ן שאף לאחר שעברה הארמימות מהשיפור יתכן שיפסיק רישא שהוא יגרום לצירוף, ולפי שאין אנו יודעים את גדרו של פסיק רישא בנדון זה, יש לאסור לתת את השיפור במים בכל אופן.

[משנ"ב ס"ק יז]

דאי לאו הכי אסור משום בורר²⁷.

27) וכן לטען מים שמעורב בהם חול ואינם ראויים לשתייה לרוב בני אדם. דעת הגר"מ קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ז ס"ק ג) שאסור ביום טוב. אכן, לטען מיץ תפוחים מן הגרעינים שבו במסנתת, דעתו (שם) שמותר, אם הוא בכלי שאינה דרך בריחתו בחול.

[משנ"ב ס"ק יט]

ונותן ביה רמונים מתחלה²⁸.

28) ואם לא הייתה כוונתו להערים, אלא תלה את המשמרת ביום טוב עבור רמונים בלבד, ולאחר מכן נמלך לטען בה שמרים, הסתפק הגר"שז"ו אויערברך (שולחן שלמה ס"ק י אות ב) האם אף על פי כן צריך להניח בה רמונים בתחילה, משום מראית עין, או שאין צריך, כיון שתלה את המשמרת בהוגן בלא כונת הערמה.

[שעה"צ ס"ק יח]

אפלו אתרמי לאיש הנה שלא הנה אפשר²⁹.

29) אמנם, לגבי תבשיל שהיה טוב יותר לאכילה אם היה מתבשל בערב יום טוב [ואין הדרך לבשלו עבור ימים רבים], כתב במשנ"ב לעיל (סי' תצה ס"ק ח) שאם לא הייתה לבעלים שהות לבשלו מבעוד יום מותר לו לבשלו ביום טוב, וכן לגבי נקיבת נקב חדש בחבית ביום טוב, כתב במשנ"ב לעיל (סי' תקט ס"ק כד) שאם הבעלים לא היה יכול לנקוב את הנקב מבעוד יום, מותר לו מן הדין לנקבו ביום טוב ואין מורץ כן.

[משנ"ב ס"ק כא]

תני עבדא דחיל³⁰.

30) ומה שלא נאסרה עשיית הגבינה משום בינה, כמבואר בגמרא (שבת צה, א) שהגבן [בשבת] חייב משום בנה נהובא לעיל (סי' שיט ס"ק סג)]. כתב המשמ"ת אדם (כלל צג ס"ק א) שהוא מפני שמדובר כאן באופן שלא נעשתה כעין בנין בצורה מוסיימת [עגולה או ארובה], אלא רק התחבצה והתייבשה. ובחזו"א (או"ח סי' נו ס"ק ו) מבואר, שאין הדבר נחשב כבנין אלא כשמקבץ האדם חתיכות מהגבינה ומדבקן לגוש אחד.

[משנ"ב ס"ק כב]

ועני בפריימקדים שפספסא אם מתר לעשות דבר הו בעצמו לחולה שאין בו סכנה³¹.

31) ולתת מיץ לימון או סידן [קאלציום] בחלב כדי לעשותו גבינה לצורך תינוק, דעת הגר"שז"ו אויערברך (ששי"ב פ"ד הע"ל) שמותר, ומה שהסתפק הפמ"צ לענין עשיית גבינה לחולה שאין בו סכנה, הוא רק לגבי עשיית גבינה כדרך שעושים אותה עבור ימים רבים,

שאפילו עבור יום טוב בלבד אסור לעשותה, ומשום עובדין דחול, אך לענין תינוק מותר הדבר, מפני שאין הדרך לעשות כן עבור ימים רבים, ואין הדרך לעשות אובל עבורו אלא לצורך אכילה מיידיית, שהרי אין מואכילים לחיטוק אובל שאינו טרי, ולכן נחשב כדבר שאי אפשר לעשותו מבעוד יום, ועוד, שהוא נחשב כחולה שאין בו סכנה, כמבואר ברמ"א לעיל (סי' שבה סי"ז).

[משנ"ב ס"ק כג]

וקמו שקתוב פסימן שיש קעיה ידע³² וכו', קמו שקתוב ס'מן שז קעיה ה³³.

32) ושם (ס"ק טב) הוסיף, שכמו כן מותר לקחת את כל השומן יחד עם קצת הלב, לפי שאינו בורר ומפריד ביניהם, וכן לערות את החלב בלבד לכלי אחר לצורך אכילה לאלתר, כתב בשעה"צ שם (ס"ק נח) שמותר. אכן, לקחת את השומן על ידי כף באופן שמצמצם שלא לקחת חלב עמו אסור ואפילו לצורך לאלתר, מפני שהוא דרך בריחה בכלי [וראה מה שכתבנו שם].

ולחסיר קרום שמתהווה על החלב לאחר שהתבשל ביום טוב, דעת הגר"שז"ו אויערברך (ששי"ב פ"ד הע"ב, בא, ובתקונים ומלואים שם) שמותר אף במסנתת, משום שלא היה אפשר לעשות זאת מבעוד יום.

33) שם מבואר שהותר שבות דשבות במקום הפסד, אמנם, לענין הבנה משבת לחול באופן שרודה פת מתנור עבור מוצאי שבת, כתב לעיל (סי' ובר ס"ק מג) שמותר הדבר על ידי נכרי, ומשמע שהתיר אף שלא במקום הפסד, וראה מה שכתבנו שם.

[שעה"צ ס"ק כד]

וגם בלאו הכי לית בהקצא פליפך משום שקמת יום טוב, אם לא שאין לו מה יאכל³⁴.

34) ולענין אמירה לנכרי להביא שכר דרך כרמלית בשבת, כתב הרמ"א לעיל (סי' שבה סי"ז) שאין למחות ביד המקילין בדבר לצורך שבת ובשעת הדחק, וכתב המשנ"ב שם (ס"ק טב) שאין להקל בחבאת דברים שאינם נצרכים כל כך, כגון פירות ומגדנות, אף על פי שרוצה להתענג בהם לכבוד שבת, ורק בשכר וכדו' שקשה בלערם, אין למחות במי שמוקל.

[ביה"ל ד"ה אתו]

יש לומר אסור, שדךך לעשות לזמים הרבה³⁵.

35) אכן, לגרד פירות וירקות במגרדת [פומפיה], כתב בשו"ת אור לציון (חיג פ"ט תשובה ה) שמותר, ואף בלי שינוי, כיון שאין רגילים לטחון בה יותר מכפי הצורך באותו היום, וכן דעת הגר"שז"ו אלשיב (מבקשי תורה יום טוב עמ' רנא). מאידך, דעת הגר"מ קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ז אות ב) שיש לעשות כן בשינוי, כגון על ידי הפיכת הפומפיה וגרירת הפרי עליה מלמטה למעלה.

[משנ"ב ס"ק כה]

זהו הרין שאלאטיין נקב קר, קמר להוציא מימיו³⁶.

36) משמע שבשבת אסור להוציא את מימיו, אמנם לעיל (סי' שכ ס"ק כד) כתב שמותר הדבר, והוסיף, שאף אם סוחט את המים לתוך קערה ולא לאיבוד מותר הדבר, מפני שאינו מכין עבור המשקה.

וסחיטת פירות, כתב לעיל (סי' תצה ס"ק יב-ג) שאסורה ביום טוב, וראה מה שכתבנו שם (ס"ק ט).

באר הטולה כזו תלבות יום טוב סימן תקי

ז מימא פם דאמראי ח בינא (משפטא פם קליד ט ברייתא ביצה ליד י פם, והם מיני תבולת פיש טבח מתקנים כ לשון סבבים בשרה ד

בה שמרים, אבל אם היתה תלויה ועומדת *מתר לתן בה שמרים (יז) לסננו, (יח) וימצרים ותולה אותה (יט) לתן בה רמונים (ס) ואחרכך נותן בה שמרים: הגה ושאר דברי ספנין (כ) ביום טוב כמו בשבת, כדאיתא סימן שיט (כ"א): ה (כא) אין עושין גבינה ביום טוב (כב) ואין (ט) מצמידין חלב ביום טוב והגהות מיימני פרק ג ורין טוף פרק ב ביצה ובי בשם הירקח, (כג) והוא הדין דאין עושין (ד) חמאה מן החלב ביום טוב (ריביש סימן כ"א): ו אין גוזזין (כד) *את (יל) הירק במספרים שדרקן לחתכם בהן מן המתקן: ז *מתקנים את (כה) הקונדס (יט) והעקביות: הגה ומתר למלח הרבה חתיכות צנון ביום טוב אם רוצה לאלקן (כו) אף על פי שאסור בשבת: (כז) ויש מקמירין (מחרי"ל): ח אף על פי שהתרה הוצאה ביום טוב *אפלו שלא לצורך, לא

באר היטב

לחלב נשים קצת עם החלב וכמ"ש סימן שיט סי"ד, ונאן שארף לאכלו בו ביום, ואם איצ לו רק שחושש שישפסיד ויתקלקל מטר לעשותו עיי א"י וכמ"ש סימן שו ס"ה: (יל) הנרק, מ"י התלש שיש בו ראשי עלין נרקבין אין גוזזין במספרים שלהם, דמאן דחזי סבר שלטון היום: (יט) והעקביות.

באר הלכה

להקל דהרי פסיק בישא²⁶: * מתר לתן בה שמרים לסננו. אף דהרי מלאכה גמורה ובשבת חייב תשאת על זה, כדאיתא ב"ש"ם, ביום טוב מותר משום דהרי אכל נפש, ואף הלעיל אסור בורר על ידי נהה ובקבה, התם משום דעל ידי פלים אלו דרך לעשות לימים הרבה והרי כעין קצירה ושחייה, אבל כאן אף שהוא על ידי קלי, דרך לעשותה לפי שעה: * את הנרק, עין משנה ברורה, וכתב הפרי מגדים: אבל לחתך נרק דקידק שרי ביום טוב ורוצה לומר, אף ובשבת אסור ודלעיל בסימן שכא ענין יב כטחינת חבלין, הא בקלי שלהם, כעין פסין כבוש ברוח ציץ (שקורין ברוסאי שצטקוואניצ"ע), יש לומר אסור, שדרוך לעשות לימים הרבה³⁵, יד פאן לשונו: * אפלו שלא לצורך וכו', דמוכח שלצורך יום טוב הביאם. הגה המתקן החמיל בלשון סבבים וקס"ס בלשון הסוהר, והשאר כתב דכיוו על פי פרוש לש"י דמירי אפלו בעושה על זה לצורך סעודה, ואפלו הכי בעינין שיהיה מוכח, וכן מובא בפאירי ובצבוחות סקנש, וימלושן הרמב"ם משמע לכאורה דכל זה מירי בעושה שלא לצורך אבל נפש, אבל באמת קשה מאד לומר שסבבים יחלק על כל הפוסקים בזה ויתיר סבבים וכו', מוכח להדיא דאף במשא שהוא לצורך יום טוב גם כן הכי הוא, ואולי דקנת סבבים נמי לאסר אף שעושה לצורך יום טוב, ומה שכתב אף על פי שהתרה וכו' הכי פרושא, דאף על פי שהקלו על דרך בהוצאה אף שלא לצורך כלל, מכל מקום פאפן המשא החמיר דצריך לשנות לעולם שלא כמקשה בחל, ואף אם נושא לצורך יום טוב, וכל זה שכתבנו הוא רק לישב דעת סבבים עצמו, אבל מה שפסם המתקן דמוכח שהוא לצורך יום טוב הביאם, אין זה מדיק לדעת הרמב"ם, להדיא אפלו שלא לצורך יום טוב ככל גס"פן מטר (נדק אם עושה שווי בנשיאתו, ואלא יכנן

ביום, מ"א: (ט) ואחרכך. אסור שמתן בה רמונים: (ט) מצמידין. מ"י שונו לתוכו קבה: (י) חמאה, אפלו עיי א"י אסור, ריב"ש, וט"ו מקל עיי א"י אם צריך לקח משום שמחת י"ט, ע"ש. וכתב המ"א: ה"ל דמתר לקלט שמן הצף על פני החלב שקורין סמטעטעני' או רא"ם אפלו בשבת, וקשניע סוף

משנה ברורה

כאמל על חלל הפלי, ומשום הכי אסור (יג) דהרי פכבדא חלל: (יז) לסננו. ומירי באפן שאם הנה עושהו מאתמיל לא הנה טוב כל כך, (יד) דאי לאו הכי אסור משום בורר²⁷, וכמו גבי חרדל לעיל בקציע ג. וכתב הפרי מגדים, דעל ידי שנוי מתר בכל גווי: (יח) וימצרים ותולה וכו'. פרוש, אף אם לא היתה תלויה מבעוד יום, יכול להערים ולתולה לתן בה מתחלה רמונים: (יט) לתן וכו'. נהנת בה רמונים (טו) מה"ל²⁸, אבל בשאינו נותן בה רמונים, מוכחא מלתא שעושה משום שמרים ואסור: (כ) ביום טוב כמו בשבת. רמו בנה מה שמבאר לעיל שם בקציע י דאסור לסנן מים כסודר משום לבין, ועין שם במשנה ברורה, והוא הדין פאן: ה (כא) אין עושין גבינה ביום טוב, ובגינה (טו) מצלי טפי פשהיא לענה, ואס"כ הרי לה למקדב קדם יום טוב. (מ) ואפלו לאותן הפוסקים דסוברין בסימן תצה דאכלנפש עצמו מטר אפלו הנה אפשר לעשותה קדם יום טוב, וקא אסור מפני שדרוך לעשותו לימים הרבה והרי עבדא חלל³⁰, (יח) ולפי זה אפלו אי אפשר לו לעשותה קדם יום טוב יש לומר דאסור, מיהו, על ידי שנוי יש להקל: (כב) אין מצמידין וכו'. דהנה (יט) על ידי קבה או שארי דברים, שיתקב החלב ויקפא ויתפרר הקום (כ) וכן אסור לעשות סיראוויטקע, דהנה שנית מעט חמין בחלב כרי שיתפרר המי"תחלב, (כ"א) דנה הוא בורר פמש ודרך לעשותו לימים הרבה, ועין בפרי מגדים שמתפק אם מטר לעשות דבר זה בעצמו לחולה שאין בו סכנה³¹: (כג) והוא הדין דאין עושין חמאה וכו'. השעם גס"פן (כ"ז) משום בורר, וכנ"ל. ואפלו על ידי עושים יש לחמיר. (כ"ג) ויש מקלין בנה אם הוא לצורך שמחת יום טוב, (כ"ד) ואין להקל אלא לצורך גדול, ומתר לקלט בעצמו שמן הצף על פני החלב, וכמו שכתוב בסימן שיט ענין יד³². ונאן קא לשצריך לאכלו בריב"ש, דאי לאו הכי אסור משום הקנה מיימני טוב לחל: ואם אינו צריך לו רק שחושש שישפסיד ויתקלקל, מתר לעשותו על ידי עושים, כמ"י שכתב סימן שו ס"ה. ובספר מיר וקציעה כתב, דגם בעשיית חמאה ה"ל גס"פן מתר על ידי עושים, אם הוא חושש שיתקלקל הסמטעטעני' אם לא יעשה חמאה: ו (כ"ד) את הנרק, פרוש, התלוש שיש בו ראשי עלין נרקבין, אין גוזזין בחסות שלהם, דמאן דחזי (כ"ה) סבר שחטכו היום מן המתקן: ז (כ"ה) הקונדס ועקביות, שיש טבח בתקנתן; וש"י, דהרי הכל צריך אכל נפש, והוא הדין שאלא ט"ו³³ ורק מר, מטר להוציא מימיו³⁴ (פמ"ג): (כו) אף על פי שאסור בשבת, דלעיל בסימן שכא ענין ג, ביום טוב מטר, דאי אפשר לעשותו מצרכי יום טוב: (כז) ויש מקמירין (מחרי"ל): ח אף על פי שהתרה הוצאה ביום טוב *אפלו שלא לצורך, לא

שער הציזון

הרגום: 1 שפת. 2 טסה.

(ג) פוסקים: (ד) מניאברהם בשם תוספות: (טו) גמרא: (טז) גמרא: (יז) הנריא בסימן תענה, וכן משמע מהסגן אברהם בענינו: (יח) כן כתב הפרי מגדים, ומה שאמרו בנטרא יתם אי אפשר כמא אפשר, על כרחך נקדש דמלאכה בעצמיתה אפשר לעשותה מבגרב, ולהכי אסור בנגן אפלו אתרמי לאיש הנה שלא טהה אפשר לוי³⁵ (ואינו כרוי בלכך), וענת הכ"ה גס"כן להחמיר בכל גווי משום דחשש לדעת המאור, עין פם, אכן מדברי הש"י וכן מלמדה רבה טשמע דאם אי אפשר מבעוד יום שרי, והנה בתיאודס העתיק כנגד אברהם להחמיר אפלו פאי אפשר לעשות מבעוד יום, ומשמע מנה כמטה אדום דמתמיד אפלו על ידי שווי, שהוא נוספה לטלאכת קוצה, עין פם, אכן מדברי הגר"א בסימן תענה משמע דעל ידי שווי יש להקל, וצריך לומר לדידה, דאף שדרוך לעשות אותה לימים הרבה, מכל מקום לא יהיה אותה לקוצר מפש, וכן פתחתי שוכה בשם חשוכת ארץ לצדיק מקל על ידי שווי, אכן הוא מקל רק בשאי אפשר הנה לו לעשות מצרכי יום טוב, עין פם: (ט"ז) סגן אברהם: (כ) חיי אדם, ועין פם בהלכות שבת, דאם העמיד החלב בנקום חם כדי שיקפא, גם זה הוא בכלל בורר: (כ"א) מגד אברהם וחי"א, עין פם, ועוד יש טעם בירושלמי, שאם אמה מתיר להעמיד חלב ביום טוב אמי לחלב ולהעמיד ביום טוב לחל: (כ"ב) סגן אברהם, ורוצה לומר, שדרוך לעשותו לימים הרבה ואחרונים, ועין בעל חשפת דמקל באי אפשר לעשותו מצרכי יום טוב שיהיה טרוה, ולפי מה שכתב הפרי מגדים באות יא מוכח דסבירא לה דכל שנעשה לימים הרבה, אפלו באי אפשר לעשות מבעוד יום אסור, וכן משמע מחיי אדם, ומכל מקום על ידי עושים נראה ויש להקל: (כ"ג) הש"י ומור וקציעה, ונעצמם, דהוא שבת דשבות לצורך מצוה: (כ"ד) דלדעת הרשב"א דבורר הוא מלאכה דאורייתא בודאי אין להקל על ידי עושים, כמו שכתב החיי אדם, וגם בלאו הכי לית בהחמאה בלכך משום שמחת יום טוב, אם לא שאין לו מה יאכל³⁴, כמו שכתב בקלחך צעירישים: (כ"ה) רש"י:

הלכות יום טוב בימן תקי תקיא

254 באר הגולה

ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחל, אלא צריך לשנות. פי' ער, להמביא פניו וזו מקום למקום (כה) לא יביאם כסל ויבקה לתת לתוכו ארבעה או חמשה פדים, אלא יביאם על כתפו או לפניו אחר או שנים, דמוכה של צנרף יום טוב הביאם: הגה וזקא בשמולין (כט) מקום למקום, אבל מנהיג לזנות (ביי בשם רש"י) או מבית לבית באותו חצר (א"י) (ל) שרי בכל ענין: ט המוליך את התבן לא יפשיל את הקפה (לא) לאחוריו, אלא נוטלה בידו: י (לב) יבן משאות שדרבן לשא אותן פשוט, ישא אותן על גבו מאחוריו, ושרדבן לשא אותן מאחוריו ישא אותן על כתפו, ושרדבן להשא על הקתף ישא אותן בידו לפניו או (לג) יפרש עליהן (י) בגד, וכל ביצא בזה משווי המשא. (לד) ירואם אי אפשר, כגון שזמן הרבה (יז) אורחים (לה) וצריך למהר ולהביא לפניהם, עושה כדרך. עבמה דברים אמורים, בנושא על האדם, אבל על-גבי בהמה (לו) לא יביא כלל: יא (לז) יאין מביאין עצים לא בחבל ולא בקפה ולא במקפלת, אלא מביא במקפסת ובחיקו":

תקיא הבערה ולהחם מים מתר ביום טוב, וכו' ד' סעיפים:

א (א) מתר לעשות מדורה להתחמם כנגדה: הגה (ב) יש אומרים דאסור (ה) (ג) להחם בית החורף ביום טוב, (ד) דלפעמים

א טענה ביה כ"א וקבית הלל

באר היטב

הן מיני ודקות שיש טבח בחקונן: (יג) בגד. עין סימן שכ טט"ו: (לז) אורחים. אפלו מאותה עיר, מ"א. ועין סימן שלב ס"ס"א:

משנה ברורה

טעמים, (כו) דאפשר למלח על חתיכה בפני עצמה⁹⁷, וטוב (ס) לחש לדבריהם לכתחלה⁹⁸: ח (כה) לא יביאם כסל וכי'. אפלו (כז) לצנרף שניתת היום, ומשמע מעבדת הקדש, דאפלו אם ירצה להן בהודו חסל רק שנים גסרן אסור, והוא עבדא לחל, ואפשר דהשלחן צריך (כט) סבר גסרן הכי אלא נקט דבר ההנה: (כט) ממקום למקום. הינו (ל) במבואות דשכיחי בה רבים ומחזי כעבדא לחל: (ל) שרי בכל ענין. אפלו (לא) יחזר מארבעה וחמשה פדים. ואדרבה, יותר (לג) טוב הוא להוליך הרבה בחד משלילי מעט מעט וצטרף להתרבות בהלוח: ט (לא) לאחוריו. גסרן משום (לג) דהוי כעבדא לחל: י (לב) וכן משאות שדרבן וכי'. כל פני לשנות כדרך חל: (לג) יפרש עליהן בגד וכי'.

ומגרי במשאות ובשות, (לד) כגון פרות ובכאי גונא, או בנין, ולא שרף למגור שמה יחט, דאין בסחיטתו משום לבין, פמבאר בסימן שיט סעיף י, אבל במים אין לפרס בגד מלמעלה, ולא פל במים וכו' ולידי סחיטה: (לד) יאם אי אפשר כגון וכי'. והוא הדין אם אי אפשר לו לשנות מפני סבה אחרת, (לה) כגון שאין לו בגד לכסות וכו' וכו': (לה) וצריך למהר וכי'. ורצה לומר, וישעושה כדרך, ויבא לפניהם במהרה יותר. (לי) וכן הא דסעיף ח לענין קפות גסרן דינא הכי, דאם זמן הרבה אורחים וצריך להביא במהרה לכלם בחד, מתר לשאת בקפות ארבעה וחמשה

שער הציון

(ט) ט"ו: (כו) הגר"ז: (כז) גבולות הקדש ומארי: (כט) ודמות ראה לזה משלחן צריך נושא לציל בסימן שכג סעיף ה דקמס בעל לאסור בלי שום תנאי לגבי שבת. והמס הלא מהבא לסימן, כמו שקמב בבית יוסף לדעת הטור. אסר רב מצאנו שכן כתב גסרן בהדיא באור נרוע בשם הר"ב: (ל) הן כתב במגן אברהם לדעת הטור, וכן מוכח ברמ"א דלא שרי אלא בסצור. ודע, דבאור נרוע מקל אפילו בתוך הציר, וכן הביא בדרבי"מ' בשמו, אלא שרמ"א לא נקט כותה להלכה כנה ומה שגרשם ברמ"א בשם אור ורוע אינו מרמז. והנה פרש"י שכתב 'מקום למקום' דהינו בתוך התחום או על-ידי צרוב, וכן העתיק הר"ן. משמע דסביבא להו גסרן כהאור ורוע דאפילו בתוך הציר מותר. ומה שכתב הר"ן: ואף על-גב דמסקינו פסק ספני וכי', שאין הכא דעבד כדרך חל, כעל-פנתו פנתו דבין שמולין משאות גדולות חזין לציר והו עבדא לחל אבל בתוך העיר מותר, וכל-שכן משולין מניית לזנות באותו בית בודאי מותר אף לדעת הר"ן, וכוונתו דפסק מפני דאימא שם: מפנין ארבעה וחמשה קפות של כדריין וכי'. הומו שכתב בחוספות שם, וכן מוכח בהדושי הרא"ה בהדיא שלשון מרין נובע מנוה, וכל זה דלא כהפנין אברהם בסימן שכג סעיף קטן ו שפדע לומר לדעת הר"ן אפלו מניית לזנות באותו בית אסור: (לג) מגן אברהם: (לג) מגן אברהם בשם תוספות⁹⁹: (לג) הן משמע בקבצים. ורש"י הטעים עוד יותר, שהוא גבאי ליום טוב, שנגדע שמתכונן למלאכה רבה או להוליך למקום חזק כדרך חל: (לג) אחרונים. ומה שכתב המגן אברהם: בגד שעשוי לפרס עליהן לא הישעין שישא לסיחטה, לא אדע אם שרף בענינו, דאפשר דהו אין זה שנוי פניו דעשוי בתמידות לכסות: (לה) רש"י: (לו) רש"י. ובאמת עקר האי דינא על הא דסעיף ה נאמר, וכן תשרי שכתב זה, גסרן פתב זה על האי דקפות, והתחבר המשך דבר זה גם לכאן. ונבבית יוסף ראיתי דבר-פלא, שחפשי מקור פנה לדברי הטור, ובאמת פן מבאר ברש"י המדיא פמטרא, עין שם. ומה שהביא הוא ברש"י שגרש 'ענין שאין לו בגד לכסות', זה פירש על ענין אחר, עין בפנינו: (לז) מגן אברהם ורש"י: (לז) ויש לענין אם פנה גסרן חזקא אם מביא מקום למקום אבל מניית לזנות או באותה חצר מתר להניח קפה כגו בסעיף ת, או דקמא מה שהביא העצים בתוך הקפה זהו גופא עבדא לחל. וצריך עיין: (לז) ר"ן. וכן העתיק המגן אברהם כאן, ובסימן חקא ישב שלא יאשו דברי הר"ן אחריו: (ז) משמעות הרש"י א בעבודת הקדש וכן הוא דעת הב"ח, ובקבצים כבאר סבא זו רק לענין רחיצה וסיכה והוא בכלל שניה ושאר דברים הוא מטעם 'מתוך', ובחוספות ר"ן קתבו אף ברוחצה מטעם 'מתוך': (ז) מגן אברהם ורש"י בשם הגר"ל: (ז) (ט) מגן אברהם ורש"י:

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִימָן תְּקִיא

ביאורים ומוספים

ובטעם הדבר שמעשה רפואה אינו נחשב 'שזה לכלל נפש', אף על פי שמעשה שנעשה לצורך בריאות האדם נחשב 'שזה לכלל נפש', ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני יום טוב פ"י ס"ק א) שרפואה שנעשית לחולי מסוים הרי אינה נעשית לבריאים ולחולים במחלות אחרות, מה שאין כן שמירה על בריאות הגוף והיוקו שייכת היא אצל כל אנשי העולם, ולכן נחשבת 'דבר השווה לכל נפש'. והוסיף, שמשום כך כתבו המג"א (סי' תקלב ס"ק ב) והמשגיב שם (ס"ק ד) אף לענין נטילת תרופה ביום טוב, שאסורה היא בבשבת, ומשום שיש בזה רפואת חולי האסורה משום גזירה שמא ישחוק סממנים עבודה [וראה שו"ת אבני נזר (או"ח סי' שיצד ס"ק ח) ונשמת אדם (כלל צה ס"ק ב ד"ה רצ"ע)]. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' פב אות ג) כתב, שהטעם שרפואה אסורה ביום טוב אף שמדאורייתא לא נאסרה שחיקת סממנים ביום טוב, הוא מפני שאיסורה בשבת הוא משום 'שבות', ולפיכך נחשבת היא כ'שבות' אף ביום טוב, שאין מחלקין בין שבת ליום טוב [וראה ספר החיים סי' שח כונטרס חיי נפש פ"ו, דעת תורה סי' תקלב ס"ב].

ואדם שיש לו מיהוש בעלמא [ואינו הולד] שיש לו צורך גדול ליטול תרופה, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש פ"ג אות ט) שמותר לו לבולעה, כיון שיום טוב קל יותר משבת לגבי נטילת תרופות.

ולהוציא דרך רשות הרבים ספר שכתוב בשפה זרה שרק מעטים יכולים לקרואה, דעת הגרש"ז איערבך (שש"ב פ"ט הע' ה) שמותר להוציאו לצורכם, ואין זה נחשב הנאה שאינה שזה לכל נפש, כיון שהקריאה כשלעצמה היא הנאה השווה לכל נפש. והוסיף (שם, ובשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' נח אות ו), שמשום זה מותר לבשל מאכל חריף שרק מעטים אוכלים אותו, שבין שעצם הנאה האכילה היא שווה לכל נפש, אין זה משנה אם מאכל מסוים אינו שווה לכל נפש. וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם פ"ב ס"ק ב) שמותר לבשל מאכל שרוב בני המדינה אינם אוכלים אותו, ומותר אף לאדם שאינו אוכלו לבשלו עבור אדם שאוכלו.

ומי שיש לו ערבה שאינה מהודרת והפץ להביא רך רשות הרבים ערבה מהודרת, הסתפק הגרש"ז איערבך (מאור השבת ח"א מכתב ט אות יא) בדינו.

ולענין אפיית מצות מהודרות או להביאם דרך רשות הרבים, כתב (מנחת שלמה ביצה יב, א) שמותר אף אם כבר יש ברשותו מצות רגילות.

2) ואף אם הדבר הוא צורך יום טוב רק במקצת, כתב הרמ"א לקמן (סי' תקיח ס"א) שנחשב הוא כצורך, ואומרים בו מתוך שהותרה המלאכה לצורך הותרה אף לזה.

וכן לענין חמץ שלא ביטלוהו קודם הפסח ונמצא ביום טוב, כתב לעיל (סי' תמו ס"ק ו) שלדעת כמה פוסקים יש לשורפו ביום טוב ואין איסור ברבר, כיון ששריפה זו היא צורך היום במקצת [וראה שם שהעולם נהגו שלא לשורפו, ובטעם הדבר ראה בשע"י שם (ס"ק י)].

[משנ"ב ס"ק כז]

טעמם, דאפשר למלח פל תתיכה בפני עצמה³⁷, וטוב לחש לדרקיהם לקמחלה³⁸.

37) מבואר ברבריו, שצריך למעט במלאכה אף כשהיא נעשית לצורך אוכל נפש, וראה מה שכתבנו לעיל (הע' 6).

38) דג מלוח שראוי לאכילה ורצה לשרותו בחומץ שאינו חזק על מנת להשביח את טעמו, כתב בספר מנחת שבת (סי' פ ס"ק לה) שמותר בשבת [ויום טוב], כיון שהוא כבר ראוי לאכילה קודם לכן, ואין שרייתו בחומץ נחשבת כתיקון. אכן, העיר הגרש"ז איערבך (שש"ב פ"א הע' יב) שלכאורה לא הותר לשרותו בשבת, כיון שכבישה אסורה בו משום מבשל [ומשום מעבד], ובכך ששורה את הדג הוא נראה ככובש, ורק ביום טוב מותר הדבר, כיון שהותר לבשל בו, ואף אין בזה חשש משום מעבד, אך סיים, שיתכן שאף בשבת אין חשש, מפני שהדג המלוח כבר היה כבוש במי מלח [וראה מנחת שבת שם שהסתפק שמא יש להקל משום סברא זו לגבי שריית הדג בחומץ חזק, שכשם שאין בישול אחר בישול כך אין כבישה אחר כבישה].

[שעה"צ ס"ק לב]

מגן-אברהם בשם תוספות³⁹.

39) ובמשגיב לעיל (סי' שבע ס"ק כה) כתב, שכן פסק הרמ"א כאן.

[משנ"ב ס"ק לה]

ואורחים נקרא לענין זה אפילו מאותה העיר⁴⁰.

40) בביאור הדבר, כתב המחצה"ש (ס"ק י"ז), שאף על פי שלענין היתר שבות לצורך מצוה בשבת, מבואר ברמ"א לעיל (סי' שלג ס"א) שאין מצות הכנסת אורחים נחשבת כמצוה אלא אם כן מתארחים האורחים בביתו [דהיינו שדירתם אינה באותה עיר], ולא כשמומין את חבירו הגר בעירו רק לסעוד אצלו, מ"מ בדרך שלנו אף הבאת משא לצורך אורחים הדרים באותה עיר נחשבת צורך, שכיון שכבר הומינם, יש בדבר משום כבוד הבריות.

סִימָן תְּקִיא

הַבְּעָרָה וְלִקְחָם מִיּוֹם מִתָּר בְּיוֹם טוֹב

[משנ"ב ס"ק א]

וכלבד שיקח שנה לכל נפש¹ וצ"ח יום טוב².

1) ומעשה רפואה הנעשה לצורך רפואת חולי ביום טוב, כתב הרמב"ן (תורת האדם סוף שער המיחוש ד"ה ולענין) שיש אומרים שאינו נחשב 'דבר השווה לכל נפש', כיון שהוא נעשה רק עבור חולים, ולכן לא הותר הדבר ביום טוב משום 'מתוך'. וכן כתבו השו"ע והרמ"א לעיל (סי' חצו ס"ב) שאסור לעשות מלאכה לצורך רפואת חולי ביום טוב.

